

Aluekehittämisen vastuualueen tilannekatsaus tiedoksi

Maakuntahallitus 23.05.2022 § 58

Tiivistelmä

Uudenmaan liiton aluekehitystyö määrittää ja ohjaa maakunnan aluekehittämisen toimia lähivuosille, mutta myös pitkälle tulevaisuuteen. Työn perustaksi luodaan maakunnan toimijoiden kanssa yhteisiä strategioita ja ohjelmia. Näistä keskeisimmät ovat maakuntaohjelma 2022-25, Älykkään erikoistumisen strategia (RIS), sekä Hiilineutraali Uusimaa 2030 -tiekartta.

Aluekehittämisen ohjelmatyön lisäksi Uudenmaan liitto rahoittaa erilaisia aluetta kehittäviä sekä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä vahvistavia hankkeita. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakauden 2021-2027 käynnistäminen sekä vanhan kauden päättäminen ovat työn alla. Liiton valmistelurahoitus kilpailtujen EU-hankkeiden valmisteluun on saanut hyvän vastaanoton. Parhaillaan liitto valmistautuu myös uuteen AKKE-hakuun (Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen). Vuosi 2022 on myös Uudenmaan yrittäjyysalueen teemavuosi (EER).

Helsinki EU Officen edunvalvonnan kärkiä ovat olleet mm. Horisontti Eurooppa, vihreän ja digitaalisen siirtymän kokonaisuus sekä ERA-alueita koskevat aloitteet. Kansallisen aluekehitystyön edunvalvonnan painotuksia ohjaa kuntajohtajien syksyllä käynnistämä prosessi Uudenmaan liiton alueellisen edunvalvonnan tehostamisesta.

Selostus

Uusimaa-ohjelma Reilusti Edellä 2022-25 valmistui

Valtuusto hyväksyi joulukuussa Uusimaa-ohjelman vuosille 2022-2025. Ohjelma perustuu aluekehittämislakiin, ja se valmisteltiin tiiviissä yhteistyössä maakunnan keskeisten kumppaneiden kanssa. Se myös ohjaa maakunnalle osoitettavaa liiton ja ELY-keskuksen hankerahoitusta. Ohjelman tavoitteet ovat kunnianhimoiset; vuonna 2030 Uusimaa on Reilusti Edellä

1. *Ilmastonmuutoksen hillinnässä:* Uusimaa on hiilineutraali maakunta vuonna 2030.
2. *Taloudellisessa kilpailukyvyssä:* Uusimaa nostaa Uudenmaan tutkimus- ja kehittämismenojen osuuden viiteen prosenttiin maakunnan BKT:stä.
3. *Hyvinvoinnissa:* Uusimaa saavuttaa 80 prosentin työllisyysasteen vuoden 2030 loppuun mennessä.

Ohjelmasta on pyritty tiedottamaan mahdollisimman laajasti, ja jalkauttamisen edistämiseksi vuoden 2022 alussa toteutettiin seutukiertue yhdessä ELY-keskuksen kanssa. Uusimaa-ohjelmaa toteutetaan mm. aluekehittämisrahoituksella sekä rakennerahastovaroin rahoitettavien hankkeiden kautta, ja ohjelman toteutumista ja sen mukaisen rahoituksen suuntaamista seuraavat MYR ja maakuntahallitus. Ohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan tilastollisten mittareiden avulla, joista raportoidaan vuosittain julkaistavissa seurantakatsauksissa ja tiedotetaan Uudenmaan liiton viestintäkanavia käyttäen.

Hiilineutraali Uusimaa 2035 –tiekarttaa päivitetään vastaamaan kiristynyttä hiilineutraalisuustavoitetta

Hiilineutraali Uusimaa 2035 -tiekartta hyväksyttiin 2020. Joulukuussa 2021 hiilineutraaliustavoitetta kiristettiin maakuntavaltuuston päätöksellä (ja Uusimaa-ohjelman mukaisesti) vuoteen 2030. Kevään aikana tiekarttaa on päivitetty ja haettu keinoja vastata kiristyneeseen tavoitteeseen, ja työ jatkuu syksyllä. Myös ilmastomuutokseen sopeutumisen maakunnallista tarkastelua on pohjustettu, seuraten kansallisen ilmastomuutokseen sopeutumisstrategian päivityksen edistymistä.

Uudenmaan ilmastotyötä tukee vuoden 2024 loppupuolelle LIFE IP-rahoitteinen Canemure-hanke (Kohti hiilineutraalieja kuntia ja maakuntia). Hankkeen toisella kolmivuotiskaudella työn pääpaino on käytännön ilmastotoimien edistämisessä, tavoitteena tunnistaa ja monistaa kuntien parhaita hillintätoimia.

Canemure-työtä tukee YM:n rahoituksella käynnistetty SILTA-hanke, jonka tavoitteena on tukea erityisesti pienempiä kuntia ilmastotyön käynnistämisessä, hankkeistamisessa ja rahoittamisessa. Tämän lisäksi on osallistuttu ilmastotyön erillishankkeisiin, kuten Nöyrä Puu, Factor ja ClimateNudge.

Älykkään erikoistumisen strategian toimeenpano etenee

Älykkään erikoistumisen strategian (RIS) toimeenpanoa on jatkettu vuosien 2021-2022 toimeenpanosuunnitelman pohjalta. Uudenmaan RIS-strategian korkean tason ohjausryhmä on aktiivisesti valmistellut yhteistä kampanjaa Uudenmaan TKI-investointien lisäämiseksi, Uusimaa-ohjelman mukaisesti. Viiden prosentin haasteen ympärille ollaan kokoamassa toimenpidelistausta, johon alueemme toimijoiden toivotaan sitoutuvan. Tätä sitouttavaa ennakkotyötä tehdään tulevana kuukausina ja se huipentuu yhteiseen TKI-Foorumiin.

Uudenmaan liiton koollekutsumat TKI-toimijaverkoston epäviralliset kokoukset ovat saaneet hyvää palautetta verkostoitumisen ja tiedon jakamisen näkökulmasta. Älykästä erikoistumista esittelevä nettisivu uudistettiin yhteistyössä Uudenmaan liiton viestinnän kanssa palvelemaan paremmin hanketoimijoita.

Kuntien elinvoimarooli työllisyysasteen nostamisessa vahvistuu

Uusimaa –ohjelman mukaisesti maakunta tavoittelee 80 % työllisyysastetta vuoteen 2030 mennessä. Muuta maata suuremmat haasteensa asettavat kuitenkin mm. vieraskielisten sekä pitkäaikaistyöttömien suuri osuus ja määrä maakunnan työikäisistä. Samanaikaisesti SOTE-palveluiden siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille ja vastaavasti TE-toimistojen työllisyys- ja yrityspalveluiden siirtyminen kuntiin tulee merkitsemään kuntien elinvoimatehtävän korostumista.

Uudenmaan liitto seuraa kansallisen TE24-uudistuksen etenemistä tiiviisti. Osana maakunnan ja kuntien yhteisen kannanmuodostuksen valmistelua liitto teetti keskustelualoitteenomaisen selvityksen uudistuksen vaikutuksista Uudellamaalla, ja toteuttaa toukokuun aikana seutukiertueen yhteistyössä ELY-/TE-keskuksen kanssa. Maaliskuusta lähtien liitto on tarjonnut, yhdessä ELY-keskuksen kanssa, kunnille apua

mm. ELY-/TE-tietokantojen kautta saatavan työllisyystiedon hyödyntämisessä TE24-uudistukseen valmistautumisessa.

Aluekehittämiskeskusteluiden uudistuminen ja AKKE-rahoitushaun avaaminen

Uudenmaan liitto toteutti aluekehittämislain mukaiset aluekehittämiskeskustelut (ALKE-keskustelut) 15.2. yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Tavoitteena säännöllisissä ALKE-keskusteluissa on muodostaa maakunnan ja valtion yhteinen ymmärrys maakunnan tilannekuvasta ja kehittämistarpeista. Uudenmaan keskusteluteemoiksi valittiin Uusimaa-ohjelman pohjalta kiertotalous, TKI-panostusten vahvistaminen, sekä kolmantena teemana vieraskielisten työllisyysasteen nostaminen sekä kv-osaajien saatavuus.

Keskusteluiden yhteydessä työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) allokoii Uudenmaan liitolle sopimuksellisen yhteistyön AKKE-määrärahaa (Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen) jaettavaksi keskusteluiden mukaisiin kärkiteemoihin. Lopullinen irrotuspäätös (yhteensä 3,9 milj€) saatiin ministeriöstä maaliskuun lopussa. Tämän pohjalta Uudenmaan liitto on valmistellut 2,7 milj.€ AKKE-haun avaamista 1.6.-12.8. (haun avaaminen agendalla MHS kokouksessa 23.5.).

Ohjelmakauden 2021-27 käynnistyminen ja Uudenmaan liiton uudet Interreg-hallinnon tehtävät

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakauden 2021–2027 toimeenpano Suomessa on käynnistynyt. Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelmaan on päästy avaamaan ensimmäiset rahoitushaut. Uudenmaan liittoon on keskitetty maakuntien liittojen EAKR- ja JTF-rahoitusta välittävän viranomaisen tehtävät viiden maakunnan alueella. Koordinaatioalueeseen kuuluvat Uusimaa, Kanta-Häme, Päijät-Häme, Varsinais-Suomi ja Kymenlaakso. JTF-rahoitus koskee vain Kymenlaaksoa.

Interreg-ohjelmien eräiden hallintomenettelyjen osalta Suomessa siirrytään ns. keskitettyyn malliin, jossa tehtävään nimetyt maakuntien liitot hoitavat ohjelmien valvonnan ja kansallisen vastinrahoituksen tehtäviä. TEM:n päätöksellä em. tehtävien toimivaltaisina maakunnan liittoina ovat Uudenmaan liitto ja Lapin liitto. Jatkossa Uudenmaan liitto vastaa Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahoituksen hallinnointiin, myöntämiseen, maksamiseen, seurantaan ja jatkotoimenpiteisiin liittyvistä tehtävistä sekä hoitaa ohjelmien valvontaa eli vastaa hallinnollisista ja paikan päällä tehtävistä tarkastuksista.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan hallinnon tehtävistään Uudenmaan liitto laatii hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvaukset, joiden pohjalta työ- ja elinkeinoministeriö hyväksyy Uudenmaan liiton välittäväksi toimielimeksi arviolta vuoden 2022 lopulla.

Euroopan yrittäjyysaluevuoden EER 2022 toimeenpano

EER 2022 yrittäjyysaluevuoden tavoitteena on ajattelutavan muutos kohti vihreää ja digitaalista yrittäjyyttä. Vuoden aikana on järjestetty pk-yrityksille ja sidosryhmille erilaisia tapahtumia, joilla tähdätään kestäväan kasvuun digitalisaation ja kiertotalouden liiketoimintaosaamisen avulla, mm:

- EER 2022 vuoden kansainvälinen avajaistapahtuma 30.11.2021

- tapahtuma "kilpailuetua ympäristöviisaudesta" Uusimaa-viikolla 13.5
- Kestäviä ja innovatiivisia julkisia hankintoja edistävä webinaari 18.5 ja jatkotoimena yhteiskehittämisen työpaja 5-6/2022
- Kiertotalouden Bootcamp 3.-11.2022
- Uusimaa osallistuu European Innovation Council EIC:n GreenhouseGas -ohjelman haastekilpailuun ja yhteiskehittämisprosessiin 2.-11.2022.

EER 2022 vuotta toteutetaan tiiviissä yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa. Sen tukena ovat UKKE -rahoitteinen EER 2021-2022 -vihreän ja digitaalisen yrittäjyyden tukeminen Uudellamaalla -hanke sekä Interreg Europe -rahoitteinen iEER-jatkohanke.

EU-hankevalmistelutuki

Uudenmaan liitto rahoittaa uusimaalaisten toimijoiden EU-hankkeiden valmistelua. Tavoitteena on nostaa Uudellemaalle saatavaa kilpailtua EU- rahoituksen määrää. Liiton aluekehitysrahastosta on tätä varten vuodelle 2022 on edellisen vuoden tapaan varattu 250.000 €. Valmistelutuki koskee Horisontti Eurooppa -ohjelmaan ja muihin EU:n erillisohjelmiin tähtääviä hankkeita, ja rahoitus on tarkoitettu ensisijaisesti Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategian teemojen mukaisten hankkeiden valmisteluun.

Tähän mennessä on tuettu 2021-22 kaikkiaan 34 hankkeen valmistelua, yhteensä 468.000 €:lla. Hankevalmistelutuki on koettu kevyeksi, nopeaksi ja oikeudenmukaiseksi välineeksi sidosryhmien TKI-toiminnan vahvistamiseksi ja rahoitussaannon kasvattamiseksi. Hankkeiden arviointituloksista voidaan kertoa tarkemmin myöhemmin kesällä ja syksyllä.

Helsinki EU Officen edunvalvonta

Edunvalvonnan näkökulmasta vuosi 2021 oli Helsinki EU Office:ssa työntäyteinen ja vaati vahvaa resilienssikykyä. Edunvalvonta 2021 tapahtui pääsääntöisesti verkkoalustoilla, joskin loppuvuodesta rajoitusten lievenemisen myötä siirryttiin sekä fyysisiin että hybriditapaamisiin. Vuoden 2021 aikana Helsinki EU Office toteutti noin 500 toimeksiantoa tai muuta toimenpidepyyntöä sopimuskumppaneilleen.

Helsinki EU Officen edunvalvonnan kärkiä tänä vuonna ovat mm. EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma Horisontti Eurooppa ja sen työohjelmat ja missiot, vihreän ja digitaalisen siirtymän politiikka-aloitteet ja lakipaketit sekä uudet eurooppalaisia tutkimus- koulutus- ja innovaatioalueita koskevat aloitteet. Seuraamme myös Ukrainan sodan mahdollisia vaikutuksia erityisesti politiikka-aloitteisiin ja rahoitusinstrumentteihin liittyen.

Vuoden 2022 ensimmäinen hybriditapahtuma voitiin järjestää maaliskuun lopussa. Nyt rajoitukset ovat poistuneet ja tapaamisia, vierailuja ja tapahtumia järjestetään toimiston kautta viikoittain.

Ennakointi

Uudenmaan liitto pyrkii jatkuvaan ennakointiin, jotta äkillisiin globaaleihin muutoksiin pystytään reagoimaan ja proaktiivisesti varautumaan niiden vaikutuksiin. Osana jatkuva ennakointia Uudenmaan liitto aloitti maaliskuussa Tulevaisuustutka-webinaarisarjan, tilaisuudet on suunnattu kaikille ennakoinnista ja maakunnan tulevaisuudesta kiinnostuneille. Kevään Tulevaisuustutka -webinaareissa tarkastelu on keskittynyt Ukrainan sodan vaikutuksiin Uudellamaalla. Webinaarit jatkuvat syksyn aikana.

Aluekehittämisen edunvalvonnan vaikuttavuuden tehostaminen

Uudenmaan kuntajohtajat tekivät 1.9.2021 aloitteen Uudenmaan liiton alueellisen edunvalvonnan tehostamisesta. Aloitteen pohjalta liitto valmisti syksyllä 2021 yhteistyössä kuntien kanssa edunvalvonnan ad hoc -toimenpiteet ja linjaukset (TE-uudistus, MRL, SOTE-uudistus, sekä kuntatalous), sekä koosti listan pysyvää ja pitkäjänteistä edunvalvontaa tarvitsevista teemoista. Työ jatkuu parhaillaan hallitusohjelmavaikuttamiseen liittyvän suunnitelman kokoamisella ja sen toteuttamisella.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää

- merkitä aluekehityksen vastuualueen tilannekatsauksen tiedoksi
- viedä sen tiedoksi maakuntavaltuustolle.

Päätös:

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaisesti.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Juha Eskelinen

Asiantuntijat Outi Ervasti, Eero Venäläinen, Tiina Huotari, Pia Tynys, Simo Haanpää, Johannes Herala, Rosa Tuomi

Maakuntavaltuusto 14.06.2022 § 8

184/07.00.04.00.02/2022

Selostus

Asia selostetaan kokouksessa.

Päätösesitys

Maakuntavaltuusto päättää merkitä tilannekatsauksen tiedoksi.

Päätös:

Maakuntavaltuusto päätti esityksen mukaan.